

ВЕЧЕРЊАЧА.

ЗАБАВНО-ПОУЧАН ЛИСТ.

ИЗДАЈЕ ГА И УРЕЂУЈЕ

БОРЂЕ РАЈКОВИЋ.

Стални сурадници: проф. М. А. Јовановић, Вл. Красић и проф. М. Петровић.

Цена је листу: на годину 3 фор., на по године 1 ф. 50 н., на четврт године 75 н. — За ђаке, сиромашније учитеље и свештенике квартално 50 новч. — Поједини бројеви стоје 10 новч.

Лист излази недељно једанпут на целом табаку. — Претплата нека се шаље непосредно уреднику „Вечерњаче“ у Нови Сад, „Богданска улица“. — Рукописи се не враћају.

ГОСТ НА ТЕФЕРИЧУ.

ПРИПОВЕТКА ИЗ ЖИВОТА.

Било је месеца маја године 187*. Дрвета се зеленила, а веселе тичице цврктале од беле зоре на зеленим гранама. Сунце је умиљато сијало на подмлаћену земљу, као да жели цео свет опоменути, нека се радује и весели. Иначе је све тијо на теферичу велепоседника Перуничиха, тијо око укусно саграђеног дворца, ког је шумица обгрлила. Чињаше се, као да живе душе нема.

А ипак ту беше не само једна душа, но и срце, свеже и весело девојачко срце, добро и лепо као исти овај пролетњи данак, па и несташно, као оне зебе у шумици. Бијаше то срце шеснаестогодишње Данице, лепе синовице перуничихеве, која је пре пет дана из земљишта оближње вароши амо пресађена, дошав у посету на неколико недеља. Даница је стрини марљиво помагала у ручним пословима, обилазила кујну, надгледала врт, желећи извештати се у домаћој и пољској економији. У то је име она понела са собом сијасет кујнски кецеља, које су имале ту једну ману, што су биле зготовљене од најфинијег платна.

Оно јутро дакле, где почиње наша одвећ поучна и веома истинита приповетка, седла је Даница у соби за писаћим столом, пишући први извештај о свом садашњем борављењу верној пријатељици Милеви, што ће га слуга у варош понети.

Перо је летило преко глатке артије — Даница је до сваке ситнице описивала теферич, башту и шуму. Ту би сад место било, да и ми с наше стране опишемо лепу Даницу: њезину косу, очи, ружична уста — њезине нежне, беле ручице, — али ћемо ми то све мимоићи, задовољив се изјавом, да је Даница била заиста лепа девојана, ни висока ни малена, ни сува ни пуна, те спокојно остављамо даљи опис њезине умиљате појаве уображењу наши благонаклоњени читатељица.

Будући су од вајкада песници и писци имали то право, да свуда завире, то ћемо се и ми послужити том привилегијом, те довести лепу читатељку до стола, да прочи: шта Даница у овај час пише Милеви. Одавно је нека мудра глава рекла, да ћеш човека најбоље познати из његови писама.

„У врту“ писаше Даница, „проводим ти највише у ладу високи лиснати дрвета, а пре подне сам већином у кујни, старајући се, да проникнем у њезине тајне. Али то није баш тако лак посао, као што се мисли — стрина ме је већ двапут исмејала; ипак сам ја свом збиљом прегла, да се у тој вештини усавршим, те кад опет будемо заједно, позваћу те на ручак, где ћу сва јела ја својеручно зготовити. Ал' време је, да ти прикажем породицу, у којој живим, а то је стриц мој Перуничих и жена ку; син им јединац умре пре две

кад,
Тајала,
Ода се
знак
ше-
и је

е.)

го-
ама
мој
очи-
аше
уз-
жом
па-
ним
што
има
аше
заху
ца.
аше
јаву
нак
ко у
Ко-

године, по што је свршио технику у Прагу. Стриц мој, поштовани старина, сачувао је душевну и телесну снагу и свежину, чему се ја дивим. Он је миран, искрен, поштен — не мари до душе за поезију, ал' уме ипак топло осећати. Смотреност и практичност главна су својства тог честитог старине. Стрина такођер није без озбиљности: једина јој је мана, што одвећ воли платно и посуђе, што га има за чудо много. Сваки комад перива има своју историју, баш као у рату отети барјаци или топови у каквој оружници! Пешкирићи су донешени први пут на сто, кад је војвода Шупљикац код стрица доручковао, „чаршав на гране“ последњи је комад, што га је стрина приликом удаје добила од матере у опрему, а још се у пртишту и убору женском налази и једно парче сурога беза полусвилно, са гранама, што га је ткала баба Јегда из Ирига, чиј је унук отишао доцније у Америку.

Ишпан, његова жена и деца не ће те даље интересовати.

За прекосутра позвата сам са родбином у суседно село пароховој кћери у сватове. Но, ја и ти тврдо смо се завериле, да се не ћемо никад удавати. У опште ја се увек једим, кад видим како младе девојке брзају да се удаду, као да је кратко доба за „јарам“. Пре моје двадесет четврте године — живила слобода! — ја се не удајем, а не усхте ли ме и онда нико, толико и чини.“

Даница је исписала читаве две стране свога табачића, али јој још није понестало матерезе, о којој би писала, те после мале почивке, поче изновице: „Жао ми је, што сам без твога друштва; иначе ме допра тише амо моје књиге и стихови моји песника, Змај-Јовановића и Шапчанина, а пре свега научио ме стриц, да расклопим велику књигу природе, која је пред нама са иљадама зелени, плави, црвени и жути листови, и у коју је сад велики краснописац пролеће уписао. Његова су слова тако лепа, тако богата и тако разнолика, да ји је заиста вредно проучавати.

Сточарска економија — доста је било поетске сањарије — веома је велика. Тедо се пошалити с безазленим овчицама, што

се онако лепо у романима описују, ал' ти се један ован залети на мене — у мало што ме роговима не обори.

Ал' да завршим, иначе ћеш ме исмејати. Усрдно те поздравља твоја искрена пријатељица Даница.

П. П. Занимаће те, кад чујеш, да се купус не сеје, него сади.“

Овде Даница отресе перо, сави писмо, те дозвола девојку, да га преда слузи, који полази у варош.

Даница се подиже са свог места. О наслоњачи висаше убави њезин сламни шешир, она га узе у руку и изиђе из собе. Наумила је нешто велико: оће да узме пут к шуми, где се вр'ови растова љуљускају и једно другом сагибају, као да дошаптавају неке важне тајне, — где мушињи ројеви зује а лептирови леткаре, као да је вечити мир навештен свету. Кућевни петао шепурио се по авлији са својим кокама, квочке су квоцале, а једна зеба привикну с гране, као да теде Даници рећи, нека не иде данас у шуму. Ал' она се зажелела слободне природе и даљине, те удари кроз вртове и грмље, кроз жита и ливаде, док не стиже уз поток у шуму.

Бијаше то красан пут, шума је дивно мирисала, цветићи путем радознано поиздизали шарене своје главице из маовине; Даница ји је брала, слагала и везивала у киту. А тада, пошто се увери, да на близу нема никога, закликну:

„Ој шумице зелена,
И водице лађана —“

Довршив прву строфу, рече сама себи: „Чудновато! Кад сам била у инштитуту, рекоше ми да не знам певати, а сад ето иде. Може бити и да нисам особита певачица, ал' мени се ипак допада, а други ме нико, фала Богу! није чуо.

И она опет корачаше даље залађем, и не мислећи куда, док се најпоследне не нађе на крају шуме, близу главнога пута.

На једанпут уплашена застаде. Догодило се нешто изненадно, нешто страовито. Не далеко од ње иза једне мале узбрежице мицао се неки округли предмет. Бијаше то — мрк, округлао мушки шешир.

Свакако беше ситуација сумњива. Бар је тако судила Даница, која, заустежући дисање, непрестано погледаше на онај предмет страоте. Опazi још, како се подигао мали облачак дима, што га је ветрић даље носио.

„Где се год пуши, онде ватре има“ вели стара српска пословица; па где је шешир — стаде калкулисати Даница — ту је и глава, где глава ту и труп — из овога је човечји састав — може се дакле с математском извесношћу доказати, да је тамо нека мушка особа.

Ал' ко би то могао бити? Ко има кад, лешкарити радним даном у шуми? Тај округли шешир беше права загонетка.

Даница није заиста била радознала, ипак је желила да уђе у траг: Ко? Од куд? Куда? Како то? За што?

Да је какав углаисан цилиндар, она се не би тако уплашила, јер је цилиндар знак цивилизоване дресуре, — ал' округли шешир... Тела би, сиротица побећи; али је задржа нека недољива снага.

(Наставиће се.)

КАД ЉУБАВИ НЕ БИ БИЛО — ?

Питам оно небо плаво: кад љубави не би било,
Месећ и с њим звезда јато за кога би тад светлило?
Питам младо премалеће: кад љубави не би било,
За кога би мирис-цвеће просипало њег'во крило?
Питам шуму, пуну лада: кад љубави не би било,
За кога би са гранчице славуј тужно прижељкив'о?
Питам ово срце моје: кад љубави не би било,
Не би л' њиме овладало очајање и мртвило?
Питам певца, пуна дара: кад љубави не би било?
Од куда би ствар'о песме, што онако звуче мило?

ИЗ КАРЛОВЦА У ЛИКУ И КРБАВУ.

ПУТНЕ БЕЛЕШКЕ ИЗ ГОДИНЕ 1880.

Написао Владимир Красић.

Кад сам год промишљавао о прошлом животу српског народа, што живи у Лици и Крбави, свакад сам зажелио, да видим те кршне пределе, тако танке и оскудне тековином, а богате историјским успоменама и прослављене српским јунаштвом.

У јулу год. 1880. даде ми се врло zgodна прилика, да своју давнашњу жељу остварим. Мој пријатељ, П. Ст., трговац у Карловцу, полазећи у Лику и Крбаву својим трговачким послом, позове и мене, да идем с њим. С радошћу пристанем ја на тај пријатељски позив. Само ми је још предстојао преговор са својим „финанц министром“. После подужег натезања, воља надвлада немаштину, и ја бејах оран за пут.

Беше недеља, 27. јул, 1³/₄ сахата по подне, кад се пред карловачком српском школом уставеше лепа лагана кола, начич-

кана путничким пртљагом. Упрегнути го-јазни и повисоки коњи све копкаху ногама од нестрпења. Остраг у колима сеђаше мој сапутник П. Ст., а напред се укочио кочијаш, омален старчић, који час по загледаше коњма у ноге и у путнички пртљаг; узвит обод на малену шеширу са широком везицом низ леђа каже вам, да је Арпадов потомак. Спреман за полазак, машин се своје горње хаљине и свежња с нешто мало провијанта, опростим се са својима и седнем на кола. За тили час бејаше Карловац за нама, а кракати коњи касаху живо кроз широку улицу села Раковца. Дан бејаше ведар. Поветарац ђарлијаше и вијаше по неки бео облачак по плаву небу. Прејурисмо Бриндл и застранак горе дубовачке. На једаред се обретосмо у дивотној долини, где се Мрежница у Ко-

рану стаче. Мрежница долази са запада, а Корана с југа, и носи воду из Плитвичких језера, па се, на по сахата к истоку, слива у Купу. На десној обали Коране диже се велики млин честитог Србина П. С. посланика на српско-народном цркв. сабору. Ове године је тај млин преустројен и 4. маја уз велико славље освешан. Трошкови око преустројења изнели су до 65.000 фор. Тај млин ради снагом за 80 коња. На млину је каменита спомен-плоча с овим записом: „У славу Бога и на спас своје породице на ново и механички преустроји Петар Слијепчевић 1880.“ — На боку планине, која се простире к југоистоку, растркано је селанце Турањ, са једно 300 становника. Поред друма стоји један замак, који је сазидан 1584., за владе бана Томе Ердедија; у њему стајаше много година војничка посада и зваше се „Крижанић кула“. После рата с Турци, 1791., овде је основана творница сукна, која је после 1799. год. укинута. Под крај прошлога века била је поред тога замка кожарска творница, али је укинута, кад и творница сукна. Иза тога више је година ту била математичка школа за војничке питомце огулинске пуковније.*) Сада се у овом замку налази једно одељење хусара.

Из Турња дођосмо у Тушиловић, чисто српско село; лежи у питомој долини на потоку Радоњи; има лепу цркву, код које се купи велики збор на св. Илију, коме је ова црква посвећена. Тој су цркви дарешљиви приложници честити Срби браћа Б., велекупци у Карловцу. Мало ниже Тушиловића пређосмо мост на Радоњи, успесмо се стрменитом планином на Доњи Будачки. Када бесмо вису на планини, а то се указа малена, стародревна српска црква; са свију страна заклања је китњасто дрвеће. Преко пута је осамљена парохјална кућа. На каменитом брегу виде се рушевине Будачког града. Кад су Турци наваљивали на ове земље, био је Будачки важна обранбена тачка. Крвави су се бојеви овде били. Ту се догодила 22. септембра 1575. године знаменита битка.

*) F. J. Fras, Vollständige Topographie der Karlstädter Militärgrenze. Agram 1853.

Турци, под водством Ферхат паше побише Хришћане. У тој битци погибе генерал Ауерсперг. После тога продреше Турци у Крањску, пустошећи и палећи села и градове. У Будачком граду становала је стара лоза Будачки. Њорђе Будачки храбро је бранио овај град 1592. и остао је по том још три године у њему. Ал' кад му несташе стрелива и хране, пође потајно сам, да прибави, што му је требало. Тек што је отишао, а војска му се распе. Турци тада, без икакве муке, освоје град 1596. Много је година овде сузбијао Турке славни Србин војвода Годор.

Око 4 1/2 сахата стигосмо у Крњак, српско село. Свратисмо се П. Т. посланику на српско-народном цркв. сабору. Из његова разговора обрадоваше нас речи о благотворном и хвале вредном раду двојице тамошњих званичника Срба, суца К. Б. и пристава Л. С. Рече нам, да околни народ још не памти, да је икад правичнијих судаца имао. А са тешким болом мора Србин да слуша зао удес чисто српског становништва у Крњаку, да му у школи учитељује несрбин и непријатељ имену српском.

Пред вече дођосмо у Вељун. На једном брдељу стоји лепа српска црква; основа јој је византијски крст; озидана је 1824. Поред цркве је школа са 110 српске деце. У Вељуну похранисмо коње, а по том окренусмо преко брда и долина ка Слуњу. Мрак се ширио изнад страховитих гудура и брда. Могло је бити 9 сахата, кад нам кроз мрак засветли Слуњ. Изгледаше као да је јато звезда пало на тамом покривену земљу. Не потраја дуго, ал' зачу се јак шум, па беше све то јачи. Мене обузе неко тајанствено предосећање. Кола појурише на ниже. С леве стране наднела се у ноћни плашт обучена горостасна стена, мислиш, сад ће се сурвати; из ње провирује местимице црно грмље. Изнад нас прелетаху тмасти облаци, као брилати јакрепи. С десне стране пукла ужасна котлина, из које, чињаше ми се, као да сикће хиљада гуја отровница. Беше то страховит изглед; рекао би, ни узми, ни подај — слика језера Аверна с улазом у пакао. Кад дођо-

смо на мост, што води преко Слушнице у Слуњ, нестане ми у души митолошке слике, па онако пресенећен утиском ванредног призора, запитам свога сапутника: „Је ли ово водопад Слушнице?“

— Јесте, рече он. — А ово је доња варош Слуња, дода, кад пређосмо мост.

Кочијаш се узврпољио, па се сваки час нама осврташе, да му речемо, где ћемо да одседнемо.

— Терај у горњу варош, рече мој сапутник слузи.

Пред једном кућом на брду остави, на заповест господарову, кочијаш коње.

— Овде ћемо на преноћиште, рече мој сапутник. Уђосмо у гостионицу; одложисмо горње хаљине и седосмо за постављен сто. Док длан о длан, вечера беше пред нама и ми се заложисмо. Овде се познасмо с неколико честитих Срба мештана; с њима угодно скратисмо ноћ. Пред 12. сахат легнем и заспим као умивен. Други дан освануо је суморан; киша је непрестанце сирила. Један пријатељ понуди ме већ у рану зору послом, који ме је и од куће терао. Нисам га хтео одбити, те док сам посао обавио, дође 10 сахата. Чуо сам, да се у местној грађанској школи држи годишњи испит. Похитам тамо. Дивотно школско здање, на два боја, стоји на малом висоравњу; према осталим грађевинама као каква квочка међу својим пилићима; сазидано је 1876., а стоји државу до 80.000 фор.; у њему је смештена грађ. школа са 8 разреда и 8 учитељских сила. При уласку сретнем свога знанца и

пријатеља М., учитеља истог завода, који ме одведе у собу, где је држан испит с ученицима 7. разреда. Соба беше дупком пуна, које слушалаца, које ученика и ученица. По што ме је пријатељ М. са српским свештеником Г. и још неким личностима познао, добијем место, те седнем. На реду је била граматика, та „дрвена мотика“ гдекојем ученику, а богме и гдекојем наставнику. Учило се, да како, по Веберу; не сме да фали: „Јесте ли добро рекао?“ За тим беше испит из повеснице, географије, немачког језика, а на послетку из природописа. Прво питање наставниково подсетило ме на чланака дра Б. у „Школском Листу“: „О механизму у школској настави“, у коме је чланку баш тако једно питање, примера ради, стављено како не ваља питати. Што јест — јест, по неки ученик везе одговор, још питач није ни свршио питања! Но успех у техничким вештинама, на име у цртању и краснопису, збиља је у овом заводу хвале вредан. — Жао ми је што нисам могао дочекати крај испита. С пријатељем М. и свештеником Г. одем у биртију, где сам био на преноћишту; и кад се малчице поразговорисмо, опростим се с њима и упутим се ка оној страховитој стени више водопада Слушнице, да бих могао боље размотрити целу околину. Изабрао сам једно поузвишено место, да се наживам ретке природне лепоте. Синоћ паклена страхота, а данас рајска лепота. Погледи ми се отимаху на све стране овога живописнога предела.

(Наставиће се.)

КИСЕЛИЦА КАО ХРАНА.

Од проф. М. ПЕТРОВИЋА.

Догод живимо, троши се наше тело без престанка. Сваки покрет, што га учинимо, свака реч, што ју изустимо, свака мисао, што плане у глави, скопчана је са губитком саставака телесних. Истрошени саставци морају да се замењују и замењивањем тим наше се тело непрестано занавља. Материјал, који је потребан за замењивање, добијамо у храни: јелу и пићу. Храна мора тако бити удешена,

да што потпуније испуњава своју целъ и из тог узрока су од вајкада људи обраћали велику пажњу оном, што једу и пију. Само добро изабрана храна моћи ће како треба да накнади телесни губитак, а неудесна храна неће моћи да замењује у довољној мери истрошене честице и од тога би тада патило хранење, па и здравље.

Научно посматрање хране корачало је упоредо са развитком хемије у нашем веку. Хе-

мичари, (који су били већином уједно и леџници), сматрали су, да се за човечије хранење могу да поставе опредељена правила, која би имала општу важност. Тим питањем највећма се занимао славни Јустус Либиг. Исти је у једном свом делу, које је угледало света г. 1842., на основу опширних и многобројних испитивања извео закључак, да се храна, што ју узимамо, даје разделити у две групе: храна, у којој има азота (гушика) и храна, у којој нема азота. Само из прве гради се крв и због тог ју је Либиг и назвао пластичним елементом хране. Ту групу хране сачињавају тако зване беланчевине (беланце, влакнина и сировина), које се налазе како у животињама тако и у биљкама. Из њих постају у нашем телу кожна и ћелијична ткања, живци и мозак, хрскавице и органски део костију. Животињски (и човечији) организам не може сам себи да справља беланчевине из њихових хемичких саставака, него је нужно, да их прима већ готове. Разлике између истородних беланчевина животињског и биљног порекла нема, та су ујединења сасвим истоветна у биљкама и у крви животиња.

Друга група хране, она, у којој нема азота, служи само за предисање, те за производњу телесне топлоте. Исту сачињавају тела, у којима је поглавито заступљен угљик. Овамо спадају: маст од животиња, уље, скроб, гума, шећер, слуз, вино, пиво и ракија.

Само је она храна потпуна, у којој се налазе обе наведене групе. То важи како за човека тако и за животиње без разлике, да ли се исте хране искључиво месом или искључиво биљем. Разлика у храни месождера и биљождера лежи у том, што први могу да добијају маст од животиња, које једу, а биљождери морају себи сами да граде маст. Даља је разлика у том, што месождери добијају највећи део материјала за предисање из ткања, која се распадају, а биљождери узимају знатан део истога из скроба, шећера и т. д. Ти различни услови живота разјашњују по Либигу саразмерну мршавост месождера и гојазност биљождера.

Либиг је израчунао, да је у миру за опстанак здравога човека потребно, да дневно у храни узима 210 грама угљика. Човек, који се умерено покреће, треба дневно 337 грама,

који се јако покреће, 388 гр., а човек, који се бави тешким послом, 406 грама. За сразмеру између тела, у којима нема азота и беланчевина, поставио је Либиг правило, да првих треба да је пет пута више у храни него других. Сразмера та доиста се налази у млеку и у житном зрну, дакле у телима, која се могу сматрати као самом природом означена храна људи и животиња. Као потребна количина дневне хране узима се за одраслога човека $\frac{1}{20}$ до $\frac{1}{16}$, за дете $\frac{1}{8}$ телесне тежине. Коректност свију тих навода опште је призната и у том погледу Либиг је још и данас ауторитет.

У вези са теоријом о хранењу испитивао је Либиг уједно извор снаге у мишићима и тврдио је, да се исти налази у распадању беланчевина, у преображају мишићног ткања. По његовом мњењу не може никако тај извор бити у оксидацији (спајању са кисиком) безазотних материја, у које, као што је напред наведено, спада скроб, гума, слуз, шећер и т. д. и које се још иначе називају општим именом: угљикови хидрати. На основу тога извео је он позитиван закључак, да у храни ваља да буде у толико више беланчестих саставака, у колико више човек ради. Та ствар је, особито погледом на животиње, које за рад употребљујемо, од огромне практичке вредности. Ако Либигова тврдња стоји, онда нам је у власти, да по потреби радну снагу наших домаћих животиња повећамо обилнијим пружањем беланчевина у храни.

Али баш то практичко питање показало је слабу страну Либигових назора. Небројени покушаји, који у то питање засецају, прављени су особито у Енглеској. Код оваца, код свиња показало се, да прираст њихове телесне тежине зависи поглавито од количине угљикових хидрата у храни, дакле од тела, у којима нема азота. Посматрања та протегнута су и на људе, који тешке послове обављају, и свуд се дошло до тог резултата, да после теретног рада организам тражи у храни што више угљикових хидрата, дакле баш оних тела, која по Либигову мњењу нису извор снаге. Услед тих посматрања почиње већ свестрано да се признаје, да онај део наше хране, у којој нема азота, има много пространију важност, него што јој је досад придавана. Доказ за то ви-

димо и у сланини, телу, у ком нема азота, а коју у нас баш најтежи радници тако много једу, те која даје њиховој снази крепост. По дојакосњим назорима о значењу безазотне хране не би могла та потреба сланине да се разјасни.

Данас је у позваним круговима овладало мњење, да је немогуће да се постави опште правило за хранење. Начин хранења не може се пресуђивати само са гледишта хемије, јер он је зависан од тако многих чинилаца, који нису свуд исти и који се мењају, да се то питање никако не даје решити у лабораторијама. Искуство нам то довољно показује. У сваком народу, у сваком пределу постоји други начин хранења. Начин је тај у многоне засе-

бан за поједине сталече, да, разликује се и код самих појединаца. Начин, којим се Ескимоси или Хотентоти хране, не би годило нашем сељаку и он би морао поред њихове хране да пропадне. Та разлика у хранењу установљена је вековним искуством и не мења се лако, извесно с тога, што најбоље одговара приликама, које где постоје. Храну, која се у гдекојим пределима употребљује, сматрају људи, којима је други начин хранења, за излишну. Не познају њено значење, па су наклоњени, да јој одреку свако значење. Така једна храна је и киселица српског сељака и о њеном значењу за хранење рад сам овде неколико речи да проговорим.

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

Полажајников дар. Књижица за вредне ученике. Са сликама. Приредио Мита Нешковић учитељ. Панчево 1881. Накладом књижаре браће Јовановића. Стр. 55. Цена 24 новч. —

Од неколико година не развија се ни једна грана српске књижевности бујније него дечија књижевност. Види се, да је то данас најблагодарније поље за српскога писца и да је дечија публика у нас највећа. Нека та љубав према књизи, што ју садањи писци усађују у дечије груди, потраје и кад та деца одрасту, па ће нашој књижевности сијнути лепши дани. Данас још морамо да се веселимо производима, што их добијају деца, те је већ то велика утеха, што семе, које је вредни чика Стева почео први да сеје, тако обилним плодом рађа. Не мала је његова заслуга, што је у коло дечијих писаца повукао и нашег песника Јована Јовановића, који сада у свом „Невену“ даје српској деци дар, какав се мало и код већих народа налази. Али нека нам опросте наши врли писци за омладину, ако им приметимо, да су њихови дарови сувише шећерни и да не би шкодило, кад би својој сретној публици већ промене ради почели да пружају и мање слатке, али не мање вредне дарове. Омладина наша не добија скоро никакве путописе, а мало је и научних ствари, које су писане поучно у забавном слогу. И

историја српске књижевности написана забавно за младе читаоце, била би благодаран предмет, о који би било вредно да се окуша који од наших бољих дечијих писаца.

Међу вредније дечије књиге спада и „Полажајников дар“, што га је написао Мита Нешковић, а издала књижара браће Јовановића у Панчеву. У истом се налазе 8 песама (једна од чика Јове Змаја) и 7 приповедака. Особито нам се допала песма „Сећајте се сирочади“, јер се особито у садање доба мора желети, да се дух милосрђа што већма шири и да захвата што чвршће корена у грудима омладине. У приповеткама погађа писац, који је познат као ваљан учитељ, сретно начин, којим се треба обрађати деци. Али предмети, које бира за причање, већином су чудновати и претерани, те у колико занимљиво узбуђују фантазију, толико крче и пута веровању у ствари, које су по себи немогуће. И обично, кад се представи као што треба, има доста чари за непокварен укус дечији, који није нужно хранити чудесима и изванредним приликама.

„Полажајников дар“ украшен је са 4 слике (једна на наслову), које ће децу да занимају. Пошто је и цена сарамерно мала, то ће без сумње и овај дечији спис наћи себи доста пријатеља.

М. Петровић.

Писма Павла Соларића
митрополиту Стратимировићу.

I.

Ваше Высокопревосходительство!

Не губећи ни едного дана, узимамъ себи честь и ускоравамъ съ извѣстіемъ, да срећанъ бѣхъ у исполненію налога Вашего Высокопревосходительства, и, едну по едну, уллучихъ све осамъ назначенныхъ ми книга изнайти, и ютросъ заедно саставити. Много е лагче добыти, премда рѣдко, цѣлокупно тѣло Історіе Византійске, него оваке неке отдвоенне нѣ комаде. За овы осамъ книга ишу 82 форінта сребра, кое сумме я платити нећу, докле не будемъ имао чести получити одобрение и наредбу отъ Вашего Высокопревосходительства, што просимъ да буде скоро, да не бы, како говоре продавцы, у дугом чеканю, ако бы тко другій искао кой отъ овы комада, предшега платца предше было право.

Около половине Февруаріа ожидаваю овдѣ Нѣхова Величества нашега Цара и Царицу изъ Беча; по некима и Краля Баварскога. Вице-краль овога кралѣвства зимуе овдѣ.

Наши Далматинцы забринулису се яко, што е Господинъ Епископъ Венедіктъ Кралѣвићъ отышао у Бечъ: онъ е казао да иде ради исходатайствованія семинаріума нашега у Шибенику и училища наши у Далмаціи; но они подозрѣваю нешто друго, и у страху су отъ тога пута нѣговога. У Триесту, пролазећу къ Бечу, видѣли су му перстенъ на руцы.

Продолжение милости и чувствителнога ми благоволения Высокопревосходительства Вашего умилно себи просећи, и къ свымъ возможнымъ услугама себе готовимъ представляюћи, пребывамъ съ честію цѣлованія деснице

Высокопревосходительства Вашего

У Млѣтѣма 13-га Јануаріа наш. 1819.

покорнѣйшій слуга и благодарнѣйшій питомецъ

Пав. Соларић.

(С поља: A Sua Eccellenza Reverendissima Monsignore Stefano Stratimirovich di Kulpin, Arcivescovo Ortodosso di Karlowitz, e Metropolitanano de' Serbi e de' Valacchi nell' Impero d' Austria, Gran-Croce dell' Ordine di Leopoldo, e Consigliere Intimo Attuale di Stato di S. M. Imp. Reale et Apostolica. — a Carlovitz.)

М и с л и.

Људи, који под живим богом ништа не раде, не знају за чисту радост на свету. Само раден човек осећа праву сласт живота. Ко не зна шта је рад, не зна ни шта је радост. Одмор само онда прија човеку, кад се у послу умори. Ленштина то не сваћа никако. Ко ради, одмор му је сладак, а сан миран. Праву срећу на земљи ваља тражити у свакидашњем корисном занимању — њим се сва наша снага оживљује и челичи.

Штедња је мати тековине, сестра умерености, и кћи слободе. Распикућа брзо осиромаша, а сиромаштво га лако одведе у пропаст.

Б е л е ш к е.

Проналазак. — Неки је шаљивчина пронашао, да раци не трпе глас „р“. На пример реч: напредак ужасно је немила рацима само за то, што се у њој чује глас „р“.

Пијанство. — Како год читави народи, тако наравно од вајкада и поједине особе изиђоше на глас као винопије. Сенека, тај строги моралиста, јако се тужи на пијанство свога доба. За великог Александра вели он: „Кога толики ратови не могоше савладати, тога је без по муке пеар оборио на земљу.“ Пијанство Грка у време њиова распада било је што 'но велимо на дневном реду, па „ггаесари“ (грковати), значило је управо пијанчовати. Мушкарци су се смели нацвркати колико им је воља, али је женском свету старог класичког доба пијење вина било забрањено; та не читасмо ли, да је пољубац у уста код стари Грка и Римљана био тек за то пронађен, да би се држала контрола: еда ли су жене пиле вина! Женско, које би се нашло пијано, могло се код њи казнити смрћу.

САДРЖАЈ

1. бр. „Вечерњаче“: Гост на телеферичу. Приповетка из живота. — Кад љубави не би било —? Песма. — Из Карловца у Лику и Крбаву. Путне белешке из године 1880. Написао Владимир Красић. — Киселица као храна. Од проф. М. Петровића.

Листак. „Полажајников дар“. Књижевни преглед од М. Петровића. — Писма Павла Соларића митрополиту Стратимировићу. — Мисли. — Белешке.